

ДІАГНОСТИКА СИСТЕМИ СТРАХУВАННЯ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

© 2017 СКРИНЬКОВСЬКИЙ Р. М., ВІЗНЯК Ю. Я., ПРОЦЕВЯТ О. С., КОРОПЕЦЬКИЙ О. О.

УДК 65.01

Скриньковський Р. М., Візняк Ю. Я., Процевят О. С., Коропецький О. О. Діагностика системи страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства

Метою статті є визначення сутності та місця діагностики системи страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) підприємства в системі економічної діагностики підприємства. З'ясовано, що подана діагностика: 1) являє собою часткову діагностичну ціль системи діагностичних цілей (елементних, часткових, комплексних) фундаментальної полікритеріальної системноорієнтованої діагностики діяльності підприємства; 2) це процес ідентифікації стану, аналізу та комплексного оцінювання системи страхування підприємства у сфері ЗЕД з урахуванням юридичної відповідальності (особливо в умовах адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу) з метою виявлення та вирішення проблем у сфері забезпечення захисту майнових інтересів підприємства від різноманітних ризиків протягом визначеного періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених підприємствами страхових премій комерційним страховим компаніям чи іншим суб'єктам ЗЕД. Перспективою подальших досліджень у даному напрямі є розробка системи діагностичних цілей економічної діагностики підприємства.

Ключові слова: підприємство, зовнішньоекономічна діяльність, ризики, страхування, діагностика.

Рис.: 1. **Бібл.:** 18.

Скриньковський Руслан Миколайович – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємств та інформаційних технологій, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Візняк Юрій Ярославович – кандидат економічних наук, Львівська обласна рада (вул. Винниченка, 18, Львів, 79008, Україна)

E-mail: lviv-university@ukr.net

Процевят Оксана Семенівна – провідний інженер відділу розвитку виробничої сфери регіону та інвестицій, Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України (вул. Козельницька, 4, Львів, 79026, Україна)

E-mail: oksanayakhymetc@i.ua

Коропецький Олег Олександрович – студент юридичного факультету, Львівський університет бізнесу та права (вул. Кульпарківська, 99, Львів, 79021, Україна)

E-mail: lviv-university@ukr.net

УДК 65.01

Скриньковський Р. М., Візняк Ю. Я., Процевят О. С., Коропецький О. А.
Діагностика системи страхування в сфері внешнеэкономической деятельности предприятия

Целью статьи является определение сущности и места диагностики системы страхования в сфере внешнеэкономической деятельности (ВЭД) предприятия в системе экономической диагностики предприятия. Установлено, что выполненная диагностика: 1) представляет собой частичную диагностическую цель системы диагностических целей (элементных, частичных, комплексных) фундаментально поликритериальной системноориентированной диагностики деятельности предприятия; 2) это процесс идентификации состояния, анализа и комплексной оценки системы страхования предприятия в сфере ВЭД с учетом юридической ответственности (особенно в условиях адаптации украинского законодательства к законодательству Европейского Союза) с целью выявления и решения проблем в сфере обеспечения защиты имущественных интересов предприятия от различных рисков в течение конкретного периода, в котором происходят определенные события (страховые случаи), за счет имущественных средств, формируемых из уплаченных предприятиями страховых премий коммерческим страховым компаниям или иным субъектам ВЭД. Перспективой дальнейших исследований в данном направлении является разработка системы диагностических целей экономической диагностики предприятия.

Ключевые слова: предприятие, внешнеэкономическая деятельность, риски, страхование, диагностика.

Рис.: 1. **Библ.:** 18.

Скриньковський Руслан Николаевич – кандидат экономических наук, доцент кафедры экономики предприятий и информационных технологий, Львовский университет бизнеса и права (ул. Кульпарковская, 99, Львов, 79021, Украина)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Візняк Юрій Ярославович – кандидат экономических наук, Львовский областной совет (ул. Винниченко, 18, Львов, 79008, Украина)

E-mail: lviv-university@ukr.net

Процевят Оксана Семеновна – ведущий инженер отдела развития производственной сферы региона и инвестиций, Институт региональных исследований имени М. И. Долишнего НАН Украины (ул. Козельницкая, 4, Львов, 79026, Украина)

E-mail: oksanayakhymetc@i.ua

Коропецький Олег Александрович – студент юридического факультета, Львовский университет бизнеса и права (ул. Кульпарковская, 99, Львов, 79021, Украина)

E-mail: lviv-university@ukr.net

UDC 65.01

Skrynkovskyy R. M., Vizniak Yu.Ya., Protsevyat O. S., Koropetskyi O. O.
The Diagnostics of the Insurance System in the Sphere of Foreign Economic Activity of Enterprise

The article is aimed at defining the essence and the place of diagnostics of insurance system in the sphere of foreign economic activity (FEA) of enterprise within the system of the economic diagnostics of enterprise. It was found that the performed diagnostics: 1) represents a partial diagnostic objective in the system for diagnostic purposes (element, partial, complex) for fundamental poly-criteria and system-oriented diagnostics of the enterprise activity; 2) is the process of identifying the status, analyzing and conducting the comprehensive assessment of the system of insurance of enterprise in the sphere of FEA, taking account of the legal responsibility (especially in the context of adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union) with a view to identify and solve problems in the sphere of protection of the property interests of enterprise from various risks during a specific period, in which certain events occur (insurance events), at the cost of the property funds generated from premiums paid by enterprises to commercial insurance companies or other actors of FEA. Prospect for further research in this direction will be developing a system of diagnostic purposes for the economic diagnostics of enterprise.

Keywords: enterprise, foreign trade activity, risks, insurance, diagnostics.

Fig.: 1. **Bibl.:** 18.

Skrynkovskyy Ruslan M. – PhD (Economics), Associate Professor of the Department of Business Economy and Information Technology, Lviv University of Business and Law (99 Kulparkivska Str., Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: uan_lviv@ukr.net

Vizniak Yuriy Ya. – PhD (Economics), Lviv Regional Council (18 Vynnychenko Str., Lviv, 79008, Ukraine)

E-mail: lviv-university@ukr.net

Protsevyat Oksana S. – Leading Engineer, Department of the Development of the Industrial Sphere of the Region and Investments, Institute of Regional Research named after V. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine (4 Kozelnitska Str., Lviv, 79026, Ukraine)

E-mail: oksanayakhymetc@i.ua

Koropetskyi Oleh O. – Student of the Faculty of Law, Lviv University of Business and Law (99 Kulparkivska Str., Lviv, 79021, Ukraine)

E-mail: lviv-university@ukr.net

Сучасна практика ведення бізнесу на зовнішніх (міжнародних) ринках доводить, що ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) є складовою частиною діяльності будь-якого підприємства. За таких обставин процес ідентифікації стану, цільового аналізу та комплексного оцінювання системи страхування у сфері ЗЕД підприємства є актуальним, доцільним і важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про те, що значний внесок у формування і розвиток теорії та практики у сфері страхування ЗЕД підприємств зробили такі науковці, як М. О. Будяков, С. В. Волосович, Т. А. Говорушко, І. Є. Голубій, А. О. Дегтяр, Н. К. Жукова, Л. М. Прокопук, С. В. Сисюк, І. П. Ситник, Р. Г. Сობоль, Г. С. Тимофієва та ін. [1–11].

Поряд з тим, за результатами аналізу наукової статті С. В. Сисюк «Оцінка та страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності: обліковий аспект» [1] з'ясовано, що здійснення ЗЕД суб'єктів господарювання супроводжується такими ризиками, як *комерційні ризики* (пов'язані з продажем продукції, зміною попиту і пропозиції на неї), *фінансові ризики* (пов'язані зі зміною відсоткових ставок за кредитами, виникненням інфляційних процесів), *міжнародні торгові ризики*, *ризики невиконання положень зовнішньоекономічного договору* (недотримання термінів поставки продукції, невідповідність кількості і/або якості продукції, невиконання зобов'язань за розрахунками), *ризик зміни валютного курсу (валютний ризик)*, *ризик зміни світової ціни на продукцію (ціновий ризик)* тощо [1, с. 87].

Крім цього, актуальним залишається твердження Т. А. Говорушко, І. П. Ситник та Ю. В. Данильчук [2], що сьогодні в Україні з метою забезпечення безпеки і зменшення ризиків діяльності підприємств страховими компаніями пропонуються такі види страхових послуг: 1) добровільне страхування майна підприємств; 2) страхування вантажів та багажу; 3) добровільне страхування відповідальності підприємств перед третіми особами за заподіяну їм шкоду внаслідок реалізації товарів (продукції); 4) страхування професійної відповідальності; 5) страхування будівельно-монтажних ризиків; 6) страхування кредитів; 7) страхування виданих гарантій (порук) і/або прийнятих гарантій; 8) страхування судових витрат тощо [2, с. 220].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Однак, як свідчить теорія [1–11] та практика ведення бізнесу, недостатньо уваги приділено ключовим питанням (прикладним аспектам) діагностики системи страхування у сфері ЗЕД підприємства.

Метою статті є визначення сутності та місця діагностики системи страхування у сфері ЗЕД підприємства (з урахуванням теорії та практики економіки та управління підприємствами) в системі економічної діагностики підприємства.

Так, аналіз літературних джерел за проблемою [1–11] дає змогу стверджувати, що сьогодні виникає гостра потреба вивчення ключових особливостей страхування зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств.

У контексті цього доцільно відмітити наукову працю [3], у якій зазначено, що страхування ЗЕД підприємств – це міжнародні економічні відносини, суть яких полягає в ефективному захисті майнових інтересів суб'єктів господарювання (підприємств) від різноманітних ризиків протягом визначеного (конкретного) періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених ними (підприємствами) страхових внесків (страхових премій) [3, с. 22]. Поряд з тим, Н. Жукова [3] стверджує, що страхування ЗЕД підприємств включає:

1) *майнове страхування*, об'єктом якого є товарно-матеріальні цінності та майнові інтереси страхувальників (передбачає страхування вантажів, страхування автомобілів і/або суден (морських, повітряних), страхування експортно-імпортних операцій, страхування збитків від зупинки виробничого процесу і/або комерційної діяльності, страхування майна за кордоном від небезпек, страхування майна нерезидентів від небезпек тощо);

2) *особисте страхування*, об'єктом якого є життя і здоров'я громадян (включає медичне страхування, страхування життя туристів, страхування пасажирів при міжнародних перевезеннях, страхування працівників транспорту при міжнародних перевезеннях тощо);

3) *страхування відповідальності*, об'єктом якого є відповідальність за здійснення будь-якої діяльності чи бездіяльності страхувальника перед третіми особами (фізичними і/або юридичними) (охоплює страхування цивільної відповідальності власників автомобілів і/або суден (морських, повітряних), страхування цивільної відповідальності перевізників, страхування відповідальності виробників продукції (товарів), страхування професійної відповідальності тощо) [3, с. 22].

Варто також звернути увагу на те, що з наведеної в [3] інформації з'ясовано, що перестраховання у сфері ЗЕД – це вид страхової діяльності, який забезпечує:

1) надійність страхового захисту учасників зовнішньоекономічних відносин;

2) захист національних і/або міжнародних інтересів страхувальників у різних країнах [3, с. 22].

Що стосується страхування зовнішньоекономічних операцій (ЗЕО), то М. О. Будяков [5] виділяє такі різновиди страхування ЗЕО:

- 1) експортне страхування;
- 2) страхування іноземних інвестицій;
- 3) страхування авансових платежів за імпортом;
- 4) страхування трьохсторонніх операцій тощо [5, с. 191–192].

Тут варто зазначити, що транспортне страхування покликане забезпечити компенсацію завданих збитків, що можуть виникнути у процесі переміщення товарів за кордон, внаслідок їх втрати, знищення і/або ушкодження в результаті певних дій (обставин), що не залежать від даного (конкретного) підприємства [10, с. 119].

Поряд з тим, С. В. Волосович [8] дотримується думки, що страхування експортних кредитів (у межах експортного страхування) поділяється на такі види: 1) страхування експортних кредитів покупців; 2) страху-

вання експортних кредитів постачальника. При цьому, на розмір (величину) страхових премій при страхуванні експортних кредитів впливають такі ключові фактори (чинники): 1) загальний стан, сума кредиту та термін його погашення; 2) розмір (величина) первинного платежу; 3) об'єкт поставки у кредит і/або вид послуг, що надається [8, с. 194].

Водночас заслуговує на увагу наукова праця [7], у якій зазначено, що страхування експортних кредитів підприємств (аграрних) відображає процеси забезпечення захисту їх майнових інтересів від комерційних ризиків (тривале прострочення платежу, неплатоспроможність або банкрутство імпортера), політичних ризиків (неможливість здійснення платежу через зміну системи валютного регулювання в країні імпортера і/або експортера, військові дії (збройний конфлікт, агресія) і/або рішення уряду між країнами експортера та імпортера, що перешкоджають виконання зовнішньоторгового контракту) та інших ризиків [7, с. 89] (Г. С. Тимофієва, Л. М. Прокопук).

У контексті цього варто також відмітити, що, на думку науковця [9], передумовами виникнення страхування сплати митних платежів (як різновиду страхування кредитів довіри) є:

1) звільнення суб'єктів ЗЕД від сплати митних платежів товарів, які були оформлені в рамках певного митного режиму;

2) недобросовісна поведінка суб'єктів ЗЕД, яка проявляється в ухиленні від сплати митних платежів на основі використання незаконних прийомів зменшення розміру митного зобов'язання;

3) розбіжність у часі між увезенням продукції на митну територію України та її оформленням згідно з митним законодавством;

4) надання певного (визначеного) кредиту довіри державою суб'єкта ЗЕД [9].

Тут доцільно також зазначити, що згідно зі ст. 15 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [12], страхування ЗЕО в Україні мають право здійснювати комерційні страхові компанії (державні, акціонерні, іноземні, змішані та інші), а також інші суб'єкти ЗЕД, до статутного предмету діяльності яких входять (відносяться) страхові операції (страхування). Вибір страхової компанії здійснюється суб'єктами ЗЕД самостійно. Поряд з тим, в Україні страхування ЗЕО суб'єктів господарювання проводиться на договірних засадах і є добровільним. Однак відповідно до українського законодавства можуть встановлюватись інші умови цього процесу [12] (ст. 15 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність»).

Поряд з тим, у практиці міжнародної торгівлі широко використовуються правила Міжнародної торгової палати (*International Chamber of Commerce*) «Інкотермс», які допомагають бізнесу уникати непорозумінь і пояснюють обов'язки, витрати та ризики, що мають місце під час доставки товарів від продавців до покупців [13].

У контексті цього актуальною залишається думка науковців А. О. Дегтяр, Р. Г. Соболев про те, що основні засади вдосконалення законодавчої та нормативної бази України в галузі страхування ЗЕО повинні ґрунтуватися

на рекомендаціях Комітету зі страхування при Європарламенті, які передбачають: 1) подальшу інтеграцію України в міжнародні страхові структури; 2) розвиток української законодавчої та нормативної бази згідно з вимогами законодавства Європейського Союзу у сфері страхування ЗЕО; 3) формування об'єднань страховиків з найважливіших (ключових) проблем страхування ЗЕО; 4) створення оптимальної (ефективної, результативної) структури співвідношення між добровільним та обов'язковим страхуванням; 5) залучення страхового ринку до процесу вирішення найважливіших (ключових) аспектів зовнішньої торгівлі; 6) формування і розвиток комплексної (універсальної) системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації кадрів тощо [6, с. 101].

Беручи до уваги наведене вище, доцільно також відмітити, що найбільш відомими на сьогодні міжнародними об'єднаннями страховиків, які здійснюють страхування експортних кредитів є Бернський союз (здійснює професійну підтримку міжнародної торгівлі), Празький клуб (проводить ділові зустрічі та необхідні консультації для нових страховиків експортних кредитів та інвестицій) та Міжнародна асоціація кредитного страхування і надання гарантій (забезпечує дослідження теоретичних і практичних проблем у сфері кредитного страхування та надання гарантій експортерам) [8, с. 196].

Таким чином, на основі проведених досліджень [1–11] та аналізу діючої практики функціонування підприємств встановлено, що діагностика системи страхування у сфері ЗЕД підприємства:

1) являє собою часткову діагностичну ціль системи діагностичних цілей (елементних, часткових, комплексних) фундаментальної полікритеріальної системно-орієнтованої діагностики діяльності підприємства;

2) це процес ідентифікації стану, аналізу та комплексного оцінювання системи страхування підприємства у сфері ЗЕД з урахуванням юридичної відповідальності (особливо в умовах адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу) з метою виявлення та вирішення проблем у сфері забезпечення захисту майнових інтересів підприємства від різноманітних ризиків протягом визначеного періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених підприємствами страхових премій комерційним страховим компаніям чи іншим суб'єктам ЗЕД.

Для довідки:

1) на рис. 1 представлено 10 найбільших корпоративних гігантів у світі.

2) Однією із найбільших збиткових подій у світі стала катастрофа зафрахтованого англійською компанією танкера «MT АМОКО Kadiz», що сталася біля берегів Англії 16.03.1978 р., у результаті якої в море вилитося приблизно 66 млн галонів нафти. Страховий збиток англійської компанії був оцінений у 2 млрд дол. США. Як відомо, німецька страхова компанія по сьогоднішній день виплачує страхове відшкодування [17].

3) У період січень – листопад 2011 р. – січень – листопад 2016 р. спостерігалася тенденція до скорочення обсягів експорту та імпорту товарів українських під-

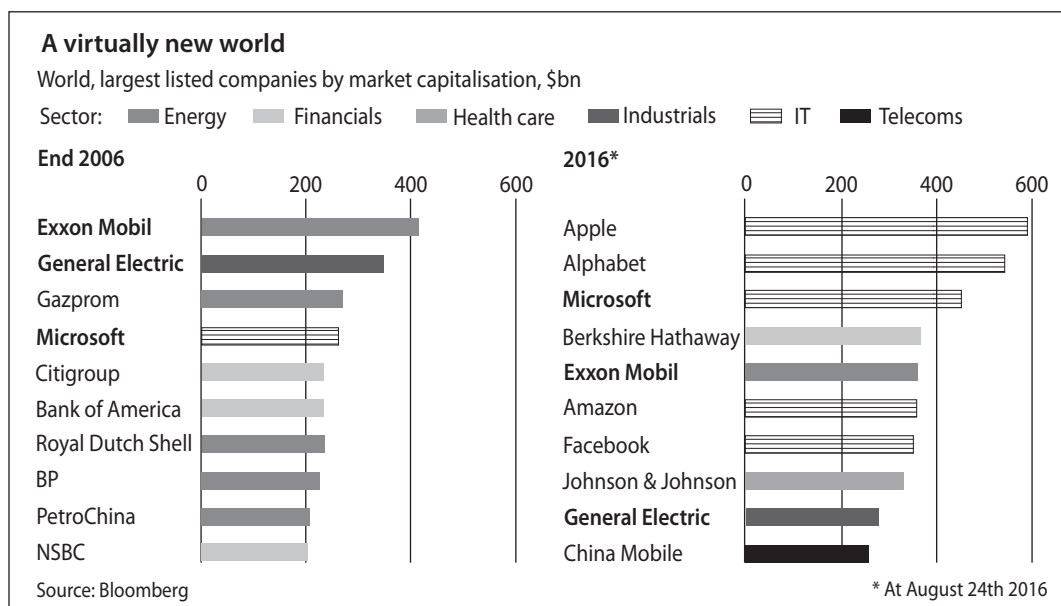

Рис. 1. Найбільші корпорації в світі [16]

приємства. Так, у 2015 р. загальний обсяг експорту знизився на 44,3% порівняно з 2011 р., а протягом січня – листопада 2016 р. на 1788927,9 тис. дол. США у порівнянні із січнем – листопадом 2015 р. Щодо імпорту, то тут відбулась аналогічна ситуація – обсяг імпорту протягом 2011–2015 рр. у середньому скорочувався на 16,7% щорічно. У країні Європи у 2013 р. обсяг експорту скоротився на 7,5% порівняно із 2011 р. Натомість, за цей період відбулося зростання обсягів експорту в Австралію та країни Океанії (на 34,5%), однак імпорт із цих країн досить суттєво знизився (на 51,7%) [18].

Отже, проведені дослідження [1–18] дають можливість зробити такі загальні висновки:

1. Система страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства – це набір методів (сукупність способів, прийомів та засобів) та інструментів, спрямованих на практичне досягнення мети страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

2. Діагностика системи страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства: 1) являє собою часткову діагностичну ціль системи діагностичних цілей (елементних, часткових, комплексних) фундаментальної полікритеріальної системноорієнтованої діагностики діяльності підприємства; 2) це процес ідентифікації стану, аналізу та комплексного оцінювання системи страхування підприємства у сфері зовнішньоекономічної діяльності з урахуванням юридичної відповідальності (особливо в умовах адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу) з метою виявлення та вирішення проблем у сфері забезпечення захисту майнових інтересів підприємства від різноманітних ризиків протягом визначеного періоду, в якому відбуваються певні події (страхові випадки), за рахунок майнових коштів, що формуються зі сплачених підприємствами страхових премій комерційним страховим компаніям чи іншим суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності.

3. Перспективою подальших досліджень у даному науковому напрямі є розробка системи діагностичних цілей фундаментальної полікритеріальної системноорієнтованої діагностики діяльності підприємства з урахуванням системи страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємства як часткової діагностичної цілі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Сисюк С. В. Оцінка та страхування ризиків у зовнішньоекономічній діяльності: обліковий аспект. *Вісник Житомирського державного технологічного університету*. Серія: Економічні науки. 2015. № 2 (72). С. 86–91.
2. Говорушко Т. А., Ситник І. П., Данильчук Ю. В. Вплив страхування на розвиток підприємницької діяльності в Україні. *Економічний аналіз*. 2013. Том 14, № 1. С. 217–223.
3. Жукова Н. Теоретичні засади страхування у сфері зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2008. № 106. С. 21–22.
4. Голубій І. Є. Міжнародний досвід страхування експортно-імпортних операцій та державної підтримки експортерів. *Наукові праці НДФІ*. 2013. № 3 (64). С. 106–115.
5. Будяков М. О. Засоби державного стимулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Наукові праці МАУП*. 2010. Вип. 1 (24). С. 188–193.
6. Дегтяр А. О., Соболев Р. Г. Вплив держави на процес страхування зовнішньоторговельних операцій. *Економіка та держава*. 2008. № 11. С. 100–101.
7. Тимофієва Г. С., Прокопук Л. М. Страхування експортних кредитів як один з пріоритетних напрямів підтримки зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. *Інноваційна економіка*. 2013. № 8 (46). С. 89–91.
8. Волосович С. В. Страхування експортних кредитів: стан, проблеми та перспективи розвитку. *Економічний вісник Перемислав-Хмельницького державного педагогічного університету ім. Григорія Сковороди*. 2011. Вип. 17/1. С. 193–198.
9. Волосович С. В. Страхування сплати митних платежів як різновид страхування кредитів довіри. *Вісник Академії митної служби України*. Серія: Економіка. 2012. № 1. С. 26–31.

10. Тимофієва Г. С. Організація страхування вантажів у розвитку зовнішньоекономічної діяльності аграрних підприємств. Наука й економіка. 2014. № 1 (33). С. 118–122.

11. Мельник О. Г. Системи діагностики діяльності машинобудівних підприємств: полікритеріальна концепція та інструментарій: монографія. Львів: Видавництво «Львівської політехніки», 2010. 344 с.

12. Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16.04.1991 р. № 959-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

13. Инкотермс 2010 в Украине. URL: <http://www.incoterms.zed.ua/>

14. Семчук Ж. В., Процевят О. С., Скриньковський Р. М. Особливості страхування зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Ефективна економіка. 2013. № 10. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>

15. Юридична відповідальність підприємства в умовах адаптації українського законодавства до законодавства Європейського Союзу: Робоча навч.-наукова програма для підготовки фахівців за галуззю знань 08 «Право» та 07 «Управління та адміністрування»/Сопільник Л. І., Янковська Л. А., Леськів С. Р. та ін. Львів: Львівський університет бізнесу та права, 2017. 16 с.

16. These are the world's 10 biggest corporate giants. URL: <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/worlds-biggest-corporate-giants/>

17. Найбільші страхові виплати у світі. URL: <http://www.insurance.lviv.ua/?q=news/найбільші-страхові-виплати-у-світі>

18. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

REFERENCES

Budiakov, M. O. "Zasoby derzhavnoho stymulivannia zovnishnyoeconomichnoi diialnosti" [The tools of the state stimulation of foreign economic activity]. *Naukovi pratsi MAUP*, no. 1 (24) (2010): 188-193.

Dehtiar, A. O., and Sobol, R. H. "Vplyv derzhavy na protses strakhuvannia zovnishnyotorhovelykh operatsii" [State influence on the process of insurance of foreign trade operations]. *Ekonomika ta derzhava*, no. 11 (2008): 100-101.

Holubii, I. Ye. "Mizhnarodnyi dosvid strakhuvannia eksportno-importnykh operatsii ta derzhavnoi pidtrymky eksporteriv" [International experience of insurance of export-import operations and the state support of exporters]. *Naukovi pratsi NDFI*, no. 3 (64) (2013): 106-115.

Hovorushko, T. A., Sytnyk, I. P., and Danylchuk, Yu. V. "Vplyv strakhuvannia na rozvytok pidpriemnytskoi diialnosti v Ukraini" [The impact of insurance on entrepreneurship development in Ukraine]. *Ekonomichnyi analiz*. Vol. 14, no. 1 (2013): 217-223.

"Incoterms 2010 v Ukraine" [Incoterms 2010 in Ukraine]. <http://www.incoterms.zed.ua/>

[Legal Act of Ukraine] (1991). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/959-12>

Melnyk, O. H. *Systemy diahnostyky diialnosti mashynobudivnykh pidpriemstv: polikryterialna kontseptsii ta instrumentarii* [Diagnostics of activity of engineering enterprises: polycriterial concept and tools]. Lviv: Vyd-vo «Lvivskoi politekhniki», 2010.

"Naibilshi strakhovi vyplaty u sviti" [The largest insurance indemnities in the world]. <http://www.insurance.lviv.ua/?q=news/найбільші-страхові-виплати-у-світі>

Ofitsiyni sait Derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Sysiuk, S. V. "Otsinka ta strakhuvannia ryzykiv u zovnishnyoeconomichnoi diialnosti: oblikovyi aspekt" [Evaluation and insurance of risks in foreign trade activities: the accounting aspect].

Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho tekhnolohichnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky, no. 2 (72) (2015): 86-91.

Semchuk, Zh. V., Protseviat, O. S., and Skrynkovskiy, R. M. "Osoblyvosti strakhuvannia zovnishnyoeconomichnoi diialnosti pidpriemstv" [Features of insurance of foreign economic activity of enterprises]. *Efektivna ekonomika*. <http://www.economy.nayka.com.ua>

Sopilnyk, L. I. et al. *Yurydychna vidpovidalnist pidpriemstva v umovakh adaptatsii ukrainskoho zakonodavstva do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu: Robocha navch.-naukova prohrama dlia pidhotovky fakhivtsiv za haluzziu znan 08 «Pravo» ta 07 «Upravlinnia ta administruvannia»* [The legal liability of the company in terms of adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union: a working textbook for training specialists in the field of knowledge 08 of "Law" and 07 "Management and administration"]. Lviv: Lvivskiy universytet biznesu ta prava, 2017.

Tymofieva, H. S. "Orhanizatsiia strakhuvannia vantazhiv u rozvytku zovnishnyoeconomichnoi diialnosti ahrarykh pidpriemstv" [Organization of cargo insurance in the development of foreign economic activity of agricultural enterprises]. *Nauka i ekonomika*, no. 1 (33) (2014): 118-122.

Tymofieva, H. S., and Prokopuk, L. M. "Strakhuvannia eksportnykh kredytiv yak odyn z priorityetnykh napriamiv pidtrymky zovnishnyoeconomichnoi diialnosti ahrarykh pidpriemstv" [Export credit insurance as one of the priority directions of support of foreign economic activities of agricultural enterprises]. *Innovatsiina ekonomika*, no. 8 (46) (2013): 89-91.

"These are the world's 10 biggest corporate giants". <https://www.weforum.org/agenda/2017/01/worlds-biggest-corporate-giants/>

Volosovych, S. V. "Strakhuvannia eksportnykh kredytiv: stan, problemy ta perspektyvy rozvytku" [Export credit insurance: status, problems and prospects of development]. *Ekonomichnyi visnyk Pereiaslav-Khmelnitskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu im. Hryhoriia Skovorody*, no. 17/1 (2011): 193-198.

Volosovych, S. V. "Strakhuvannia splaty mytnykh platezhiv yak riznovyd strakhuvannia kredytiv doviry" [Insurance of payment of customs payments as a kind of credit insurance trust]. *Visnyk Akademii mytnoi sluzhby Ukrainy*. Serii: Ekonomika, no. 1 (2012): 26-31.

Zhukova, N. "Teoretychni zasady strakhuvannia u sferi zovnishnyoeconomichnoi diialnosti" [The theoretical basis of insurance in the sphere of foreign economic activities]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 106 (2008): 21-22.